

Ágh István betvenöt esztendő

„Már úgy szorítottam azt a kötetet magamhoz, akár ő a lantot, s nagyon sokszor az ő ezüstláncon ketyegő zsebórája mutatta a versidőt.” Ez a mondat, amit Ágh István írt Arany Jánosról, ragadja el képzeletemet, *Abogy a vers mibenmünk* megfogán. Vannak költők, akiknek a hangja egyszercsak kísértetni kezd megszólalásaink mögött, nem mint orgánium vagy dialektus, hanem mint tónus, mely hol puhábban, hol görcsösebben érinti közegét, ritmus, mely ott jut lélegzethez, ahol kényelmes, szófűzés, mely szakadatlan ölt és bont. Ágh István, akinél ma érvényesebben talán egyetlen költő sem fogalmaz a poézisről, mintha valamiféle archaikus előjegyzés szerint kísérné mondatainkat a Helikon koncertmélyén. Saját nyelvén kellene költészetéről vallani, ami eleve reménytelen feladat, hiszen nem a miénk, hanem az övé.

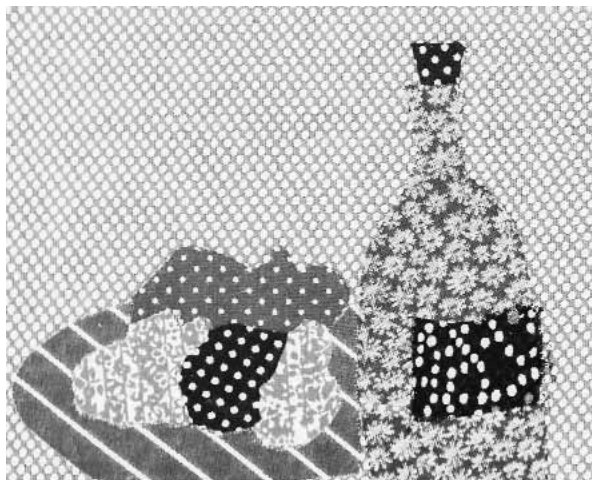
De mit is jelent az a bizonyos „versidő”? Mikor kezdődött? Meddig tart? Mivel mérjük ütemét, melyik érzékszervünket veszi igénybe? Telik-e vagy múlik, öregít-e vagy fiatalít? Történelmi vagy mítoszi? Ettől a szótól ugyanis nem tántorodhatunk, ha Ágh nyelvi univerzumának bolygómozgásait figyeljük, s a mozdulatlan mozgató felé törekszünk. Nem azért pontos az ő atomórája, mert a történelmihez vagy a természetihez igazítja, bár megteszi ezt is, azt is. Kronosz rendjét követi költőről költőre, a *Fénylő Parnasszus* kacskaringós hágóján. Balassi birtokától kapaszkodik egyre följebb Dani uraság, Csokonai Vitéz, Ady és a testvérbáty teraszos művelésű lankáin keresztül egészen a meredek kortársi hegymokig. Ám Kairosz, az élmények vésnöke ugyanazzal a széles lendülettel hagy nyomot, mint a költői pályaképeket cizelláló mester, a hosszú versmondatok ugyanolyan biztonsággal szíjazzák le a mulandót, tünékeny életünket, mint az esszébeli közlések a halhatatlan elődök le-lebillenő márványszobrai. Ágh István nem kapcsolódik a hagyományhoz anélkül, hogy meg ne mutatná önmagát kedvenc költőiben, de nem imitál vagy parodizál, hanem elmeséli szubjektív irodalomtörténetét, s e történetmesélést is irodalomává avatja. Ez a kronoszi versidő.

Másik, kairoszi válfajáról alig-alig állapíthat meg valamit az értelem. A szabad versek hangsúlyai, sormetszetei, áthajlásai nem ébresztgetik kétségeinket, hogy vajon helyükre kerültek-e. Kevés költőnek sikerül ilyen messzire csatangolnia a kötött formáktól, s mégis ennyire fegyelmeznie, fékeznie a Pegazus járását. Semmi formakényszer, „formai nyűg” (Aranyt idézve), mégsem oldódik föl a látomás, a képzelet szövege holmi irodalmias szövegképrázatban. Ágh István versmondata összetéveszthetetlenül egyedi, a szintaxis különös, csak rá jellemző hangoltsága talán nem is a hangok szervezettségének, hanem az artikulált levegővételeknek tulajdonítható. A költő úgy éli meg a versidőt, hogy egyszerre vesz levegőt Balassival és Adyval formai segítségnyújtás nélkül. Költő az, aki tudja, hol ér véget a sor, hol ér véget a közlés. Varázslatos, ahogy a pannon antikizálás kihallatszik a szabálytalannak tetsző prózaversekből is, Alkaiosz, Aszklépiadész és Horatius Kemenesalján, Somló-hegyen, Gellérthegyen magyarrá nemesített oltványai nyurgulnak, terebélyesednek, hajtanak lombkoronát. A komótosan kimért dikció mintha mindig

ugyanoda tartana, ugyanazt a hangnemet ütné meg és tartaná ki hosszan, melyben az elégikusba ódai emelkedettség is vegyül, a köznapi rezignáció értelmén túli, misztikus tartományokba transzcendál, a beletörődést átfűti a teremtmény létfilozófiai lázadása.

*Mint*ha, de mégsem. Valamennyi vers független versegész, s ami közös bennük, az a magyar költészet hagyományos viszonyulása a valósághoz. Ezt a tradíciót ma Ágh István páratlan autentikussággal képviseli. Hogyan írható körül ez a hagyomány, amely nem világnézet, nem attitűd, nem hangvétel, hanem sokkal inkább a – heideggeri *Befindlichkeiten* értelmében használt – *hangoltság*? Megközelíthetjük a negatív festés felől, a *hervad már ligetünk* és a *romlásnak indult hajdan erős magyar* latin eredetű hiánygazdálkodásából kiindulva, amit feledhetetlen kötetcímek dúcolnak alá: *Üres bölcsőnk járása*, *Kidöntött fáink suttogása*, *A képzelet emléke*, *Semmi sem úgy*. A melankólia azonban nem elegendő ismérv az autentikus költői látásmód kirajzolásához, amely olyannyira markáns, hogy epikát és lírát egyaránt áthat, sőt gyakran nehéz különbséget tenni Ágh lirizált prózája – akár elbeszélés, akár önéletírás, akár esszé alakját öltse magára – és cselekményesített, verstörténésekbe ágyazott lírája között. Ami először földereng bennem, ha írásaira gondolok, az a lekottázhatatlan Ágh István-i tempó, amely nem a szótagokat illeszti metrummá, hanem a szavak belső ritmusát programozza át a beszéd immanens ütemmértékére. Sodró hatású tempója bármilyen fajtájú szót és gondolatot képes beemelni, ettől pedig folyamatosan tágul, gazdagodik e költészet egyetemessége, megnyílik a tapasztalás különféle módozatainak. Régóta tudjuk, hogy az idő: mozgás. Ágh István verseideje az átélhetőség csillapítja szabott életidőnk tovarohanását, hogy a részletek megfigyelésére és összesítésére is alkalom kínálkozzon. A verseket mindig lelassítja, kikockázza az őszi mértéktartás kameramozgása, a mozzanatoknak és képpontoknak éppen ez ad jelentőséget.

Az, hogy Ágh István immár hetvenöt esztendő, csak a kronoszi időszámítás szerint észlelhető. Verseideje, a szárnyas lábú Kairosz könnyedén fut mellettünk, és tempónk mérséklésére int. ◀

FALUSI MÁRTON (1983) költő. A *Hitel* szépirodalmi szerkesztője. Legutóbbi kötete: *Virágvasárnapi zsákbanfutás* (2012).